

SZÁZ ÉVE SZÜLETETT ÖRÖSI PÁL ZOLTÁN, A MÉHÉSZET PROFESSZORA

Egy évszázada, 1904. január 14-én látta meg a napvilágot Székelyudvarhelyen a méhészek és a méhészet tudós tanítója és kutatója, Örösi Pál Zoltán. Az évforduló alkalmából emlékezzünk a kiváló professzora.

Az életút

Már kora ifjúként, tizenhárom évesen foglalkozott a méhekkel, tanulmányozta csodálatos világukat. Az érettségi megszerzését követően elvégezte Budapesten a bölcsészkar, ahol állattan főtárgyból *summa cum laude* minősítéssel doktorált, majd természetrajz-földrajz szakos tanári oklevelet is szerzett. A doktori értekezését a petéző munkáméhről, az ályanyáról írta. Ezt követően a debreceni, majd a kolozsvári egyetemen tanított adjunktusként, s a debreceni évek alatt egyetemi magántanári képesítést szerzett. 1933 és 1944 között állami ösztöndíjasként több alkalommal dolgozott Berlinben, a Biologische Reichsanstalt méhbetegség-kutató laboratóriumában.

1942-től 1972-ig a gödöllői Méhészeti és Méhbiológiai Kutatóintézet, illetve az átszervezés után a Kisállattenyésztési Kutatóintézet Méhtenyésztési Osztályának vezetője volt, majd az 1984-ben bekövetkezett nyugdíjba vonulásáig tudományos tanácsadóként tevékenykedett. A Gödöllőn eltöltött esztendőkhöz elvállaltta a méhészeti előadóképzést, korszerű laboratóriumokat és előadótermeket alakított ki. Létrehozta az akkor

Európában egyedülálló és ma is működő méhlegelő megfigyelő hálózatot, illetve a méhegészségügyi felelősök hálózatát.

A kutatómunka

Hosszú ideig tartó és egyik legjelentősebb munkája a méhek ellenségeinek és parazitáinak tanulmányozása volt. Örösi Pál Zoltán kutatásai előtt csak egyetlen méhtetűfaj, a *Braula coeca*

szerepelt a leírásokban, ő azonban „sok apró részlet gondos megfigyelése árán jutott el hat új faj leírásához”. A méhtetveket három csoportba sorolta. „1. *Coeca*-csoport (*Braula coeca* Nitzsch., *Braula coeca angulata* Örösi, *Braula subtilis* Örösi), 2. *Schmitzi*-csoport (*Braula schmitzi* Örösi, *Braula orientalis* Örösi), 3. *Pretoriensis*-csoport (*Braula pretoriensis* Örösi, *Braula kohli* Schmitz, *Braula etiopiana* Örösi).” *Suhayda Jenő* a nekrológjában ezekről a kutatásokról így írt: „Az e téren elért eredményeivel nemzetközi elismerést szerzett”.

A méhtetveken kívül foglalkozott a méhek amőbás betegségeivel, végzett fajtabélyeg-vizsgálatokat is, amelyek során Magyarországon elsőként mérte meg a méhek szipókájának a hosszúságát. „Rendkívül értékesek a vitális festéssel végzett méhmirigy-működési vizsgálatai. Az élve festés módszerével állapította meg a garatmirigy és a rágótövi mirigy szerepét, színes méhpempős kísérletei tették lehetővé a

dajkacsaládok álcagondozó munkájának tanulmányozását.” Az ő nevéhez fűződik a peteáthelyezéssel anyanevelés módszerének kidolgozása, amely nagy visszhangot váltott ki hazai és nemzetközi szakmai körökben. Ezek mellett vizsgálta az eredményes viasztermelés lehetőségeit, és több méhészeti eszközöt fejlesztett ki, amelyek főleg az anyanevelés területén nyújtottak segítséget (gödöllői pározató kaptár, anyazárka, felfűzött dugós tenyészkeret). A munkásságával 1952-ben kiérdemelte a Magyar Tudományos Akadémiaától a „mezőgazdasági tudományok doktora” fokozatot. 1969-ben a Méhészegyesületek Nemzetközi Szövetségének tiszteletbeli tagjává választották.

A szakirodalmi munkásság

Már egyetemi hallgató korában, 1924-ben a *Méhészet* főmunkatársa volt, s ezt a tevékenységét a lap 1944-es megszűnéséig ellátta. A kolozsvári *Méhészeti Közlöny* szerkesztését egy évig vállalta, majd a háború után 1954-től 1981-ig szerkesztette az új szaklapot, a *Méhészetet*. A márciusi számban a *Partra szállottam, levonom vitorláim* című írásában így búcsúzott: „Arra kell törekednem, hogy félben levő tudományos munkáimat befejezzem. Fájó szívvel hagyom el helyemet. 57 éves szerkesztői időmből 27-et töltöttem ennél a lapnál. Köszönet mindazoknak, akik támogattak.”

Tudományos és méhészeti szakkikkek számos idegen nyelven jelentek meg, többek között angolul, németül, franciául, spanyolul és héberül. Szakirodalmi tevékenysége grandiózus. A méhészet egész témakörét átfogó cikkeinek száma meghaladja a háromezretet! A kézikönyvei közül kiemelkedik *A méhellenségek és a köpü állatvilága* (1939), *A méhek etetése cukorral* (1942), az *Egyszerű anyanevelés* (1943), a *Kis méhészkönyv* (1954), amely négy kiadást ért meg és a *Méhek között* (1951), amely összesen nyolc kiadásban jelent meg. Ez utóbbi összefoglaló művéért 1955-ben Kossuth-díjban részesült. Tevékenysége elismeréseként megkapta még a Munka Érdemrend arany és bronz fokozatát, a Szocialista Magyarorszáért Érdemrendet és az Állami Díjat. A halálakor a *Méhészetben* megjelent írás így emlékezett meg róla: „Eredményeit szívós, az átlagosat messze meghaladó munkával érte el. Életét a tudománynak áldozta, a család, az egészség, a pihenés, a szórakozás rovására. Sokat dolgozott, gyakran az éjszakába nyúlóan, nem ismervé szabadságot, ünnepet, hétvégét, betegséget.”

A Tanár úr 1986-ig önmagát sem kímélve tanította azokat az embereket, akik között a legjobban érezte magát: a méhészeket. Áldott legyen az emlékezete!

Bóka Zsolt

blackjack20@freemail.hu

